

THOMAS MORE VE ÜTOPYA

Aydınlık Gazetesi, 9 Nisan 2016

Yıldırım Koç

Thomas More insanlık tarihinin en ünlü hümanistlerinden biri. Bu yıl da ünlü kitabı Ütopya'nın yayımlanmasının 500. yıldönümü. Bu nedenle Bilim ve Ütopya Dergisi Ocak 2016 sayısında Thomas More'u kapak yaptı.

Büyük hümanist Thomas More'u bugün değerlendirirken, onu ondan öncekilerle ve çağdaşlarıyla birlikte ele almak gerek.

Thomas More'dan öncekiler arasında Anadolu'dan Türkmen kocaları (yüce insanları) da var. Çağdaşları arasında ise Thomas Münzer öne çıkıyor.

Thomas More'un Ütopya kitabının ünlü aydınlarımız Sabahattin Eyüboğlu, Mina Urgan ve Vedat Günyol tarafından yapılan çevirisi 1964 yılında Çan Yayınları tarafından yayımlanmıştı. Bu kitabın başında İngiliz edebiyatı profesörü Mina Urgan'ın 48 sayfalık çok önemli bir önsözü vardır. Bu üç değerli aydınımızın çevirisi daha sonraki yıllarda İş Bankası Kültür Yayınları tarafından yayımlandı. Bu kitabın 2010 yılındaki 11. baskısında Mina Urgan'ın "Thomas More'un Yaşamı ve Utopia'nın İncelenmesi" başlıklı 135 sayfalık bir yazısı yer alıyor. Keşke Bilim ve Ütopya Dergisi, kitabın yayımının 500. yılında hazırladığı çalışmada Mina Urgan'ın bu çok değerli ve tarafsız yazısından yararlı olsaydı.

Büyük düşünür ve hümanist Thomas More ve Ütopya konusunda bilgilenmek isteyenlere bu çalışmayı öneriyorum.

SÖMÜRÜYE DAYALI EŞİTLİKÇİLER

2 Nisan 2016 tarihli yazımda Ütopya'da öngörülen dünyaya ilişkin bazı eleştiriler sıralamıştım. En önemli eleştiri de, Ütopyalıların "kendilerine Müslüman" olmalarıydı. Kendileri için eşitlik ve refah istiyorlardı; ancak toplumlarını kölelerin sömürülmesi ve parayla tutulmuş yabancıların ("Zapotele"ler) kullanılması üzerine inşa ediyorlardı.

Bugün 500 yıl önceye gidip böyle bir yaklaşımı eleştirmek ve okuyucuları bu konuda uyarmak yanlış mı?

Bu sorunun yanıtını, Thomas More'dan önce veya onun çağdaşı olarak, insanın insanı sömürmediği eşitlikçi bir toplum isteyenlerin düşüncelerinde ve eylemlerinde aramak gerekir.

Bunun için bundan sonraki birkaç yazımda, insanın insanı sömürmediği, eşitlikçi, ortak mülkiyetçi görüşler ileri süren ve bu uğurda eyleme geçip hayatlarını kaybeden bazı insanlar hakkında kısa bilgiler vereceğim. Bu insanlar, sınıfsız ve sömürsüz bir dünya için yalnızca düşünce üretmediler; aynı zamanda ayaklandılar ve böyle bir dünya yaratmanın tarihsel koşullarının henüz bulunmadığı bir dönemde, büyük acılarla öldürüldüler.

HAKİM SINIFLARIN HİZMETİNDE

Thomas More eşitlikçiydi; ancak 16. yüzyıl İngiltere'sinde çok büyük eşitsizlikler varken, bunların ortadan kaldırılması için sisteme başkaldırmadı. Tam tersine, sömürücü sistemin, hakim sınıfın adamı oldu; bu sistemde günümüz başbakanlığına eşit bir göreve kadar tırmandı. Sınıflı İngiliz toplumunda hakim sınıfa hizmet etti.

Thomas More eşitlikçiydi; ancak koyu bir Katolik'in olabileceği kadar eşitlikçiydi. Aşırı dinci bir insandı. Öldürülme nedeni de, Katolik kilisesine karşı harekete geçip İngiltere'de kilisenin başına VIII. Henri'nin geçmesine karşı çıkışıdır. Thomas More öldürüldü. Hakim sınıflara karşı çıktığı, sömürülenlerin başını çekip onları ayaklandırdığı için değil; Katolik kilisesine ve Papa'ya bağlılıktan vazgeçmediği için öldürüldü.

Halbuki Thomas More'dan önce Anadolu'da din ve köken ayrımı yapmaksızın tüm insanların eşitliğine inanan ve toplumsal mülkiyeti savunan hareketlerin önderleri, inançları için savaştılar ve davaları uğruna canlarını verdiler.

Thomas More, büyük bir hümanistti; ancak devrimci değildi; sömürü düzeninin savunucusu ve yöneticisiydi.